

ANADOLU'DA REDİF ASKERİ TEŞKİLÂTININ KURULUŞU

Musa ÇADIRCI

Çok güç bir dönemde İmparatorluğun idaresini eline almak zorunda kalan II. Mahmud'un giriştiği ıslâhat hareketleri hakkında bilinenler yeterlidir. O sadece ıslâhatçı bir padişah olarak bilinir, ıslahat yaparken karşılaştığı güçlükler ve yeniliklerin niteliği üzerinde pek durulmaz. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışına kadar askeri teşkilâtında önemli bir rol oynayan redif askeri fikri onun zamanında ortaya atılmış ve uygulama alanına konulmuştu. Bu yazımızda teşkilâtın kuruluşu ve karşılaşılan ilk güçlükler üzerinde duracağız.

II. Mahmut tahta geçtiği sıralarda Osmanlı İmparatorluğunun iç ve dış güvenliği iyice sarsılmıştı. 1768'den beri yapılan savaşlarda Osmanlı orduları hep yenilmiş, büyük toprak parçaları düşmanın eline geçmişti. Özellikle 1789 dan itibaren Fransız Büyük Devriminin de etkisiyle gelişen milliyetçilik fikirleri, İmparatorluğun sınırları içinde hızla yayılmıştı. Bir yandan millî isyanlar olurken diğer taraftan, müslüman eyâletlerde de daha başka nedenlerle yer yer isyanlar başgöstermişti. Merkez ordusu durumunda bulunan yeniçeri ocağı uzun bir süreden beri görevini yapamaz olmuştu. Ne iç isyanları bastırmada, ne de diğer devletlerle yapılan savaşlarda yararlık göstermiyorlardı. Bu yüzden 18. yüzyıldan beri askeri teşkilâtta bazı düzeltmeler ve yenilikler yapılmaya başlanmıştı. Ama istenilen nitelikte bir ordu kurma olanağı bulunamamıştı.

II. Mahmut, kendisinden önce yapılan ıslahat ve bu arada askerlik alanında girişilen olumlu-olumsuz çabaları çok iyi biliyordu. Aynı hatalara düşmek istemiyordu. Bunun için kademeli bir şekilde Yeniçeri Ocağını düzeltmek, bu mümkün olmazsa kaldırmak amacıyla idi. Devrinin ilk yıllarında Bayraktar Mustafa Paşa'nın teşvik ve desteğiyle önceleri Yeniçeri ocağını bir yana bırakarak yeni modern bir askeri birlik kurmayı denedi. III. Selim'in kurduğu "Nizâm-i Cedid" askerine benzer "Sekban-ı cedid" ocağını oluşturdu. Avrupa usulünde eğitim ve öğretim görenek gelişmeye başlayan bu ocağın

yanı sıra, Yeniçeri Ocağına da çekidüzen vermek için harekete geçilince, bilindiği gibi, yeniçeriler ayaklanarak yeni düzenin önderliğini yapmakta olan Bayraktar Mustafa Paşa'yı öldürmüşlerdi. Kanlı olaydan sonra zorbahklarını artıran bu ocakla artık devlet güvenliğinin sağlanamayacağı iyice anlaşılmıştı. Nihayet Yunan isyanlarında hiç bir başarı göstermemeleri bardağı taşıran son damla olmuştu.

Yeni bir askeri islahat için yapılan uzun görüşmelerden sonra tek çıkar yol olarak "Eşkinçi" adı altında modern bir birliğin kurulması fikrinde birleşildi. Eşkinçi Ocağı da kuruluş bakımından Nizâm-ı Cedid ve Sekbân-ı Cedid'e benzer olmakla beraber, yeniden asker yazma yerine, Yeniçeri ortalarının herbirinden 150'şer kişi seçilecek, bunlar Eşkinçi Ocağı için modern bir şekilde eğitileceklerdi. Kısa bir süre içinde bu gerçekleştirilmiş ve talimler başlamıştır. Ne var ki, yeniçeriler bu ocağa da karşı çıkmaktan geri kalmadılar. Yapılan ve yapılacak islahatlardan çıkarları zedelenenlerle, eğitim ve öğretimde disiplinden hoşlanmayan yeniçeriler iş birliği yaparak tıpkı "Nizâm-ı Cedid" ve "Sekban-ı Cedid" ocaklarına karşı yürüttükleri propağandayı bu ocağa karşı yapmaya başladılar. Onlara göre, yapılan yenilikler kâfir icadı idi. Kâfirleri taklit etmek dinsizlikti. En kısa sürede bu usülden vazgeçilmeli, sorumluların da başları kesilmeliydi.

Yeniçeriler, çıkarlarına dokunuldukça bu iddiaları sık sık ortaya atmışlar ve her defasında bilindiği gibi ayaklanıp isteklerini gerçekleştirmişlerdi. Fakat, 1826 Haziranında giriştikleri son hareket aleyhlerine sonuçlanmış, II. Mahmud'un cesur hareketi sonunda Yeniçeri Ocağı resmen kaldırılmıştır.

Yeniçeri Ocağının kaldırılması ile birlikte asırlarca ülkeyi korumak ve kollamakla yükümlü bir güç tarihe karışmıştı. İmparatorluğun içinde bulunduğu nazik durum, vakit geçirmeden bu görevi yüklenebilecek yeni askeri teşkilâtın kurulmasını zorunlu kılıyordu. Nitekim çalışmalar kısa süre içinde, tamamlandıktan sonra "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" adıyla, modern Batı ülkelerinin askeri teşkilâtlarına benzer şekilde bir ordunun kurulması kararlaştırıldı. Yeniçeri Ağası yerine Başkomutanlık ve aynı zamanda Harbiye Bakanlığı görevleri ile yükümlü "Seraskerlik" makamı teşkil ettirildi. Bu görev, Ağa Hüseyin Paşa'ya verildi. Bir müddet sonra Hüseyin Paşa azledilerek yerine Hüsrev Paşa getirildi (1827) ve o 1836 yılına kadar bu görevde kaldı¹.

1 Yeniçeri Ocağının kaldırılması ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye teşkilâtının kurulması üzerine etraflı bir araştırma yapılmamış olmakla birlikte çeşitli vesilelerle bu meseleler ele alınmış bulunmaktadır. Örneğin, Cevdet Tarihi, c. 12, (1309 baskısı) s. 271-277 de Asakir-i Man-

Diğer tarafta 1826 temmuzunda Asakir-i Mansure-i Muhammediye Kanunnamesi yayımlandı. Kanuna göre önceleri 12 bin kişilik olması düşünülen bu ordu, 1500'er kişiden ibaret "Tertip" adı verilen sekiz birliğe ayrılmıştı. Her birliğin komutası, binbaşı rütbesinde bir subaya verildi. 1828 yılında teşkilâtta bazı değişiklikler yapılarak "tertip" yerine "Alay", kol yerine "Tabur", "Saf" yerine "Bölük" tabirleri kabul edildi. Ayrıca her alayın 500'er mevcutlu üç taburdan oluşması kararlaştırıldı. Alay komutanlığı, Başbinbaşı yerine Miralay adı verilen yüksek rütbeli subaylara verildi. Tabur komutanları ise Binbaşı ünvanını aldılar. Zamanla teşkilât genişledikçe bazı değişiklikler daha yapıldı. İki alay bir liva sayılarak Mirliva'nın komutasına konuldu. Alaylar Hassa ve Mansure diye ikiye ayrıldı. Başlarına Ferik rütbesinde birer subay getirildi. 1832'de önceleri Hassa Ferikliği, biraz sonra da Mansure Ferikliği Müşirliğe yükseltilerek askeri rütbeler Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarına kadar devam edecek olan şekilde şöyle düzenlendi:

- 1- Nefer - Onbaşı - Bölük Emini - Çavuş - Başçavuş - Mülâzim.
- 2- Yüzbaşı - Tabur Kâtibi - Solkol Ağası - Sağkol Ağası - Alay Emini - Binbaşı.
- 3- Kaymakam - Miralay - Ferik - Müşir².

Bu kısa açıklamadanda anlaşıldığı gibi, yeni ordunun teşkilâtı modern bir şekilde düşünülmüştü. Avrupa'da olduğu gibi askerlere süreli talimler yaptırılmış, modern silâhlarla donatılmışlardı. Eğitim için Prusya'dan piyade, süvari ve topçu subaylar getirtilerek subay ihtiyacı karşılanmak istenmişti. Diğer taraftan Harb Okulu, Askerî Tıp Okulu gibi okullar açılırken, Avrupa'ya modern harp sanatını öğrenmek amacı ile öğrenci gönderildi. Orduyu istenilen şekilde yeniden teşkilâtlandırmak ve eğitmek amacı ile "Dâr-ı Şûra-ı askeri" kuruldu. Büyük devletlerin ordularında uyguladıkları kuralların öğrenilmesi için de "Tercüme Odası" açılarak, askerlik alanında yazılmış önemli kitaplar türkçeye çevrildi.

Yeni bir ordu kurmak için girişilen çabaların kısa bir süre içinde olumlu sonuç vermesi beklenilemezdi. Hele karşılaşılan iç ve özellikle dış güçlükler daha kuruluş döneminde olan Asakir-i Mansure'nin istenilen şekilde gelişmesini önledi. Osmanlı-Rus harbi, arkasından Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın

sure kanunnamesi yayımlanmıştır. Netayicü'l-Vukuat, 5. fasıl s. 109 da da M. Nuri Paşa bu kuruluşlar hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca Türk Ansk. Asakir-i Mansure maddesi ile diğer genel eserlerde bilgiler bulmak mümkündür.

2 Karal, Enver Ziya; Osmanlı Tarihi, c. V, s. 151, Ankara 1970.

isyamı, yeni ordunun teşkilatlanmasında ciddi sorunlar ortaya çıkardı. Devletin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntı, hazinenin para bulamaması ve daha başka etkenlerden ötürü (askere alma usulünün iyi olmaması gibi) Asakir-i Mansure'den beklenen başarı bir süre daha elde edilemedi.

* * *

1826'da Yeniçeri Ocağının kaldırılmasından hemen sonra kurulan "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" ile çok geniş sınırları olan imparatorluğu koruyup kollamak olanaksızdı. Ülkenin belli başlı gelir kaynakları bu ordu için kurulmuş olan Mansure Hazinesine devredildiği halde, masraflar karşılanmıyordu. Şartlar, yeni ordunun erat sayısını arttırmaya elvermiyordu. Başka bir çözüm yolu aramak, bulmak gerekiyordu. Nitekim çok geçmeden yeni bir yol bulunmuş ve Redif askeri teşkilâtı kurulmuştur.

II. Mahmud döneminde yapılan bütün yenilikler, kararlaştırılırken devletin ileri gelenleri ile danışma toplantıları yapılırdı. Bu toplantılarda alınan kararlar Padişahın onayından geçtikten sonra uygulama alanına konurdu. Redif askeri teşkilâtının kurulmasına da 1834 yılı Ağustos başlarında toplanan "Meclis-i Şura" da karar verilmiştir. Bu karar II. Mahmut tarafından onandıktan hemen sonra uygulanmaya başlanmıştı³.

Redif askeri teşkilâtının kuruluşu hakkında bilinenler çok azdır. M. Nuri'nin Netayicü'l-Vukuat'ta verdiği bilgi dışında teşkilâtın kuruluşu ile ilgili bilinen pek az şey vardır. Devrin diğer kronikçileri de Netayicü'l-Vukuat ta verilen bilgileri tekrarlarlar. Bu bakımdan basılı eserlerdeki bilgiler üzerinde fazla durmaya gerek görmüyoruz. Bu yazıda asıl kaynaklarımız, başta Takvim-i vekayı olmak üzere, şer'îye sicilleri ile Başbakanlık arşivinde mevcut bazı kayıtlar olmuştur.

Redif askeri teşkilâtının kuruluş esaslarını II. Mahmud'un yayınladığı bir genel fermanın şöylece saptamak mümkündür: Meclis-i Şura'da alınan karara uygun olarak, imparatorluğun dahilinde bulunan bütün sancakların kapsadığı kazalarda (Maden, Has, Evkaf, Muaf ve gayr-ı muaf bütün kazalarda) subayları ile birlikte 1400'er kişilik birer tabur teşkil ettirilecektir. Şayet küçük kazalardan bu kadar asker çıkaracak nüfus yoksa böylesi yerler civar kazalarla birleştirilecek, böylece tabur ortaklaşa tertip edilecektir.

³ Takvim-i Vekayı, sene 1250, defa 87. de alınan karar ile ilgili geniş bilgi bulunmaktadır.

Redif askeri yazılacak kimseler 23-32 yaşları arasındaki gençler arasından kur'a ile tesbit edileceklerdi. Vücutlarında askerliğin gereklerini yerine getirmeye engel olabilecek sakatlıklar bulunanlar askere alınmıyacaktı. Asker yazılması, defterlerinin tutulması ve bu defterlerin İstanbul'a Bâb-ı Seraskeri'ye gönderilmesi işi sancak mutasarrıfları ile valilere bırakılmıştı. Bunlar emirlerinde bulunan mütesellim ve voyvodalar yardımı ile bu işi yürütecekler, ancak bütün sorumluluklar kendilerine ait olacaktı.

Taburlar için gerekli subaylar (zabitler) kazaların ileri gelen aileleri (hanedân ve kişizadeler) arasından valiler tarafından seçilecek, isimleri İstanbul'a bildirilecekti. Onay alındıktan sonra bunlar subay olarak göreve başlayacaklardı. Bu yolla subay seçilenler idare işlerine karışmıyacaktı, yalnız askerlikle uğraşacaklardı. Ancak, eğer bir âyân veya voyvoda idare işlerinin yanı sıra subaylık da yapabilecek güçte ise böylelerine valilerin teklifleriyle subaylık görevi verilebilecekti.

Redif askeri, modern bir şekilde eğitilmek istendiğinden, subaylarının askerlikten çok iyi anlamaları gerekirdi. Halbuki bölgelerinde hernasılsa sivilmiş veya servetlerine dayanarak ün yapmış ailelerin çocukları arasından seçilen subayların askerlikten haberleri bile yoktu. Böylelerinin er eğitmeleri de düşünülemezdi. Nitekim bu meseleye kolay bir çözüm bulunmuş, zabit seçilenler peyderpey İstanbul'a çağrılarak bir iki ay "Asakir-i Mansure-i Muhammediye talimlerine" iştirak ettirilerek terfi verilip geldikleri yerlere gönderilme kuralı uygulanmıştır. Memleketin her tarafından subay olmak için başvurmalar olmuş, bunlar arasından seçilenler İstanbul'da kısa bir eğitime tabi tutulduktan sonra subay olarak redif taburlarında görev yapmaya başlamışlardır. Ayrıca redif askerinin eğitim ve öğretimi için Asakir-i Mansure'ye mensup askerlerden de yararlanılmıştır. Bunlar izinli olarak memleketlerine gittiklerinde Redif taburlarının talimlerine katılıp eğitimlerine yardımcı olacaktı. Yine Asakir-i Mansure-i Muhammediye subayları da senede iki kere sancak merkezlerinde yapılacak genel talimlere katılacaklardı. Bu hususlara Mahmud'un sözü edilen fermanında yer verilmiş bulunuyordu⁴.

Redif askeri teşkilâtının kurulmasını emreden ferman eyalet valilerinin eline geçer geçmez harekete geçmişler, derhal asker yazmaya ve taburlarını tamamlamaya başlamışlardır. Vilâyet ve sancaklarda redif teşkilâtının kurulduğunu, halkın çok memnun kaldığını İstanbul'a bildiren birçok belge, Başbakanlık Arşivinde mevcut olduğu gibi, çeşitli vilâyetlere ait şer'iyeye sicillerinde ve Takvim-i Vekayi nüshalarında yer alan birçok kayıta bize kısa bir

4 Suret-i Emr-i Âli için bk. Takvim-i Vekayi, defa 87.

süre içinde bütün memlekette yeni askeri teşkilâtın kurulduğunu göstermektedir. Örneğin, Ankara Sancağı ve bu sancağa bağlı yerlerde redif askeri taburlarının derhal kurulduğunu, halkın teşkilâtın çok memnun olduğunu bildiren ilâmlardan birisi bütün ileri gelenlerin imzasını taşımaktadır⁵. Hassa askeri müşirlerinden olup aynı zamanda Kocaeli Sancağı muhasıllığını yapmakta olan Ahmet Fevzi Paşa'ya Bolu Sancağı da "muhasıllık" olarak veriliyor ve kendisinden buralarda Redif askeri teşkilatını kurması isteniyor. Bunun üzerine harekete geçen Ahmet Fevzi Paşa, bizzat hem Kocaeline ve hem de Bolu'ya giderek buralarda 17 gün içinde redif taburlarının kuruluşunu tamamlıyordu. Onun çalışmalarından hoşnut kalan II. Mahmut kendisini takdir ve taltif edip diğer idarecilere örnek gösteriyordu⁶. Anadolu'nun bir çok eyaletlerinde olduğu gibi Sivas ve Sivas'a bağlı Maden-i Hümayun kazalarında da redif teşkilâtı hemen kurulmuştu. Vali Reşit Paşa'nın uygun görmesi ile Palu Hakimi İsmail Bey miralay seçilmiştir. İsmail Bey'in teklifi üzerine de Çar Sancağı voyvodası Osman Ağa Redif taburlarının kaymakamlığına, Harput âyânı reisi Dergâh-ı Âli kapucubaşlarından Süleyman Beğ'in kardeşi Ömer Ağa ile Arapgir'in ileri gelenlerinden olup aynı zamanda voyvodalık yapmakta olan Osman Ağa ise binbaşı olmuşlardı⁷.

Karesi Sancağı mütesellimi Şerif Ağa, 200 kişilik süvari Redif askeri tertip etmiş, bunlar için gerekli olan nişan ve kılıçları merkezden istemişti. Bunun üzerine gerçekten de 200 kişilik bir süvari Redif birliği oluşturup oluşturmadığını araştırmak üzere, Tımarlı Süvari Asakir-i Mansure miralaylarından Salim Bey, görevlendirilerek Karesi'ye gönderilmişti. Salim Bey yerinde yaptığı incelemelerden sonra gerçekten de böyle bir birliğin oluşturulduğunu saptamış, kayıt defterinin bir kopyasını da yanına alarak İstanbul'a dönmüştü. II. Mahmut bunun üzerine hatt-ı hümayun'u ile, nişanların darphane-i amire'den ve kılıçların ise mühimmat-i miriden imal edilerek gönderilmesini emretmişti⁸. Kütahya mütesellimi de redif teşkilâtı kurulması için gönderilen ferman ve nizamnamenin alınıp halka duyurulduğunu, gereğinin yapılacağını arz ediyordu⁹. Çankırı Sancağında "hanedan ve kişizadeler" 190 kişilik süvari redif askeri çıkarmak için izin istiyorlardı¹⁰.

5 Başbakanlık Arşivi, Hatt-ı Hümayun Tasnifi, No: 1920 B.

6 Takvim-i Vekayı, Defa 92.

7 Başbakanlık Arşivi, Hatt-ı Hümayun Tasnifi, No: 1918 C, 19118A, ayrıca Takvim-i Vekayı defa 114.

8 Hatt-ı Hümayun Tasnifi, No: 18320. Bak. Belge No: I.

9 Hatt-ı Hümayun Tasnifi, No: 19118 A, Belge No: II.

10 Hatt-ı Hümayun Tasnifi, No: 018498, Belge No: III.

Redif teşkilâtı bir taraftan bütün sancaklarda kurulurken diğer tarafta teşkilâtın işleyişi ile ilgili problemler gün geçtikçe artmaktaydı. Sancak ve kazaların ileri gelenleri idaresine bırakılan taburların modern bir şekilde eğitilmeleri mümkün olmadığı gibi, iş-güç zamanı halkı talim için tophyan zabıtlardan de şikâyetler gittikçe artıyordu. Karışıklıkları önlemek ve Redif teşkilâtını iyi işler bir duruma getirmek amacı ile İstanbul'da bizzat padişahın başkanlığında ilgililerle toplantılar yapıyor, yeni yeni kararlar alınıyordu. Haziran 1836 da alınan kararlarla teşkilâtın işleyişinde bazı değişiklikler yapıldı. Sancak merkezlerinde senede iki kere yapılan toplu talimlere sancak sınırları içerisindeki bütün taburların birlikte katılmaları yerine, münavebe usulü ile bu merkezlerde üçer ay talim görmeleri uygun görüldü. Böylece hem şehir merkezi askersiz kalmıyacak ve hem de daha iyi yetişmeleri sağlanacaktı. Ziraat mevsimlerinde halkın zarar görmemesi için de mümkün olduğu kadar ziraatın yapılmadığı aylarda talimler yaptırılacaktı. Şayet, ziraat mevsiminde bir bölük talim için sancak merkezine gitmek zorunda kalırsa, o bölüğe dahil erlerin ziraat ve benzeri işleri komşuları tarafından yapılacaktı. Talim süresi boyunca askerlerin yiyecek, yatacak, silâh ve diğer giderleri devletçe karşılanacaktı. Sancak merkezi olan şehirlerde tıpkı III. Selim devrinde Nizâm-ı Cedid askeri için inşasına başlanan kışlalar¹¹ gibi kışlalar yaptırılacak, talimlere katılan askerler buralarda kalacaklardı. Yılda iki kere eyalet merkezlerinde büyük talim denilen toplu eğitim ve öğretim için redif askerleri bir araya geleceklerdi. Anadolu yöresinde bu büyük talimlerden ilkinin baharda, ikincisinin ise güz mevsiminde yapılması kararlaştırılmıştı. Ancak "ruz-ı kasım" (Güz dönemi)nin Anadolu'da ziraat mevsimi olması göz önünde tutularak, bu bölgede genel talimlerin yılda bir defa yapılması kararlaştırılmıştı. Senenin hangi aylarında talim yapılacağı ayrıca valilerce saptanacaktı¹².

Redif askerlerinin giderlerini karşılamak için "Redif-i Mansure Hazinesi" adı ile yeni bir hazine oluşturulmuş, Anadolu ve Rumeli'de birçok bölgenin geliri bu hazineye ayrılmıştı. Askerlerin aylık, elbise ve benzeri masrafları bu hazineye karşılanacaktı¹³. Yalnız, talimler esnasında yapılacak masraflar (yiyecek ve diğer zarurî giderler) talimin yapıldığı sancak halkından "iâne" adı altında toplanacaktı. Bunun için de sancak mütesellimleri altı aylık bir süre içinde askerler için yapılan masrafların bir defterini tutacaklar, bu defter-

11 Nizam-i Cedit Askerî Teşkilatının Anadolu'da gerçekleştirilmesi ve bu ocağın kanunnamesi için, Belleten 149. sayıdaki makalemizde bilgi bulmak mümkündür.

12 Takvim-i Vekayı defa 133.

13 Bursa Müzesi, Şer'îye Sicilleri Defter No: C26, yaprak 12. Masrafların ne şekilde karşılanacağı hakkında geniş bilgi verilmektedir.

ler tıpkı tevzi defterleri gibi kontrol için altı ayda bir İstanbul'a gönderilecekti¹⁴. Böylelikle yolsuzluk yapılması önlenecekti. Ne var ki mütesellimler ve redif subayları buna rağmen halkın sırtından geçinme yollarına bir yenisini daha eklemişler, redif askeri masrafı karşılığı adı altında halktan gerekenin iki-üç misli vergi almışlardır. İncelenmek için gönderilen defterlerden bu yola başvurulduğu anlaşılmış, gerçek masraflar dışında halktan fazla bir şey alınmaması için yeni bir yol önerilmiştir. Bu karara göre, her sancakta redif masrafı olarak yılda 20.000 kuruş masraf yapılması ve bu yirmibin kuruşun iki taksitle halktan toplanması uygun görülmüştü. Eğer askerler için yapılan masraf, yirmibin kuruştan fazla tutarsa, fazlalık vali ve mütesellimlerin kendi gelirlerinden sağlanacaktı¹⁵. Ne varki bu kural da uygulama alanına konulunca aksakhklar devam etmiştir. Masrafların 20 bin kuruşu geçmemesi için askerlere verilmesi gerekenlerin önemli bir kısmından kısıntı yapılmış, yapılmamış masraflar yapılmış gibi gösterilerek yirmibin kuruş halktan vergi olarak alınmıştır. Aksakhklar artıkça halkın şikâyeti de çoğalmıştır. Bunun üzerine, yeniden, merkezde ileri gelenlerle II. Mahmut yeni toplantılar yapıp çözüm yolları aramıştır.

Ağustos 1836'da II. Mahmud'un başkanlığında toplanan "Meclis-i Şûra" da, redif teşkilatının daha iyi işler şekle getirilmesi ve şikâyetlerin önlenmesi için yeni bir karar alındı. Buna göre, redif teşkilatının kurulmuş olduğu bütün sancakların uygun biçimde belirli merkezlere bağlanarak yeniden düzenlenmesi öngörülmüştü. Uygulanmasına 2 Eylül 1836'da başlanan bu karara göre Türkiye'de idari bölünme şöyle olacaktı:

Hüdâvendigâr Müşirliği adı altında; Hüdâvendigâr (Bursa) merkezi, Kocaeli, Bolu, Karesi, Eskişehir sancakları birleştirilip müşirliğe "Müşir-i Asakir-i Hassa-i Şahane" olan Ahmed Fevzi Paşa getirildi. Ayrıca Kütahya ve Karahisar-ı Sahip sancakları "Ferik" lik olarak bu müşirliğe bağlandı ve ve mutasarrıf Hafız Paşa buralara ferik oldu.

Redif-i Mansure Konya Müşirliği ünvanıyla; Konya, Akşehir, Beyşehir, İçel, Niğde, Aksaray sancakları birleştirilerek müşirliğine Karaman valisi Hacı Ali Paşa getirildi. Teke, Hamid sancakları ile "Türkmen Hassı" da "Redif-i Mansure Konya Ferikliği" ünvanıyla Konya müşirliğine bağlı olarak Antalya muhafızı Hacı Osman Paşa'ya verildi.

14 Tanzimat'ın ilânından önce bütün İmparatorlukta vergi olarak halktan toplanan paralar için muntazam defterler tutulmakta idi. Tevzi Defterleri adı verilen bu defterler altı ayda bir kontrol için devlet merkezine gönderiliyordu.

15 Bursa Şer'îye Sicili, No: C 26, Yaprak 12.

Redif-i Mansure Ankara Müşirliği diye; Ankara, Çankırı, Kastomonu, Viranşehir (Safranbolu) ve Çorum sancakları birleştirildi, müşirliğe İzzet Paşa getirildi.

Aydın Redif Müşirliği adı altında, Aydın, Saruhan, Sığla ve Menteşe sancakları birleştirilip, Aydın muhassıh Yakup Paşa'ya verildi.

Erzurum Redif-i Mansure Müşirliği ise, Erzurum, Van, Bayezit sancaklarından oluşturuldu. Esat Paşa Müşir oldu. Çıldır ile Kars eyaletleri de Feriklik olarak Erzurum müşirliğine bağlandı ve buraların mutasarrıfı Ahmet Paşa ferikliğe getirildi.

Edirne Müşirliği adı ile de Edirnenin eski kazaları ile Çirmen Sancağı, Yanbolu, Nahiye-i Yanbolu, Kızanlık-ı Çırpan, Yeni ve Eski Zağra, Filibe, Pazarcık kazaları birleştirilip müşirliği Mustafa Nuri Paşa'ya verildi.

Kayseri, Bozok, Kırşehir Sancakları ile Yeni İl voyvodahğı "madeni hümayun ve has kazalar" olduklarından bağımsız bir feriklik olarak ele alındı. Bu ferikliğe ileride uygun birisinin atanması kararlaştırıldı.

Sancaklar böylece birleştirilip yeni müşirlikler oluşturulduktan sonra müşir olanlardan İstanbul'da bulunanlar ki bunlar Ahmet Fevzi, İzzet, Mustafa Nuri, Esat, Hacı Ali paşalardı, II. Mahmud'un huzuruna kabul edilerek, kendilerine yeni unvanları törenle verilmiştir. İstanbul'da bulunmayanlara ise kapu kethüdaları aracılığı ile kendilerine unvan ve görevleri bildirilmiş bulunuyordu¹⁶.

Görülüyor ki 1836 yılında redif askerini daha yararlı bir hale getirmek amacıyla aşağı yukarı Kanunî Sultan Süleyman döneminden beri devam edegelen klâsik eyalet düzeninde şeklen bile olsa önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu tarihten sonra müşirliklerde neler oldu? Müşirler görevlerini başarı ile yapabildiler mi? Ne gibi aksaklıklar çıktı ve ne gibi yeniliklere gidildi? Bu soruları cevaplandırmak için ayrı bir çalışma ve araştırmaya gerek vardır. Şu kadarını belirtelim ki sözünü ettiğimiz yeni düzenlemeden istenilen sonuç alınamamış, Tanzimat'ın ilânından hemen sonra redif teşkilâtına yeni bir biçim vermek gerekmiştir. Mülki idare ise ufak tefek değişikliklerle vilâyet kanunnamesinin yayımlandığı 1864 yılına kadar bu biçimde varlığını sürdürmüştür.

16 Takvim-i Vekayı, defa 135, sene 1252. Ayrıca Kayseri Şer'iyye Sicilleri No: 200, yaprak, 104, 105, 106. Sözünü ettiğimiz bu düzenlenme uzun ömürlü olmamış, bir kaç yıl içinde eyâletlere bağlı sancakların sayısında ufak tefek değişikliklere gidilmiş, bazen de yeni yeni eyâletler oluşturulmuştur. Bir müddet sonra Rumeli'de de aynı şekilde bir düzenlenmeye gidilmiştir.

II. Mahmut'un merkezi bir idare sistemini uygulamak için giriştiği ıslâhatın bir parçası olarak yeni idari düzenini ele aldığımızda görüyoruz ki onun bütün iyi niyetlerine rağmen, adem-i merkezîyetçiliği temsil edenler (âyân ve eşraf, derebeyler) yeni düzende kendilerine yeni iş olanakları bulmuşlar, redif taburlarında askeri görevler alarak varlıklarını başka bir biçimde daha etkili olarak sürdürmüşlerdir. Müşir olanlar her ne kadar doğrudan doğruya merkeze bağlı sadık ve başarılı kimseler iseler de, teşkilâtın feriklik ve daha alt kademelerinde görev alanlar, o bölgelerin sivrilmiş kimseleri olmuştur. Çoğu azledilmiş âyân, ve voyvodalarla yerli mütegalibe, aşiret reisleri ve beyleri redif taburları subaylıklarına getirilmişlerdir. Bunlar alışık oldukları soygun düzenini asker masraflarını karşılama adı altında zorluk çekmeden rahatlıkla yürütme olanağını bulmuşlardı.

